

IBRAHIMAGE ŠARIĆA DŽAMIJA U MOSTARU

Na Luci, najjužnijoj četvrti Mostara, izgrađene su za vrijeme turske vladavine sljedeće džamije i mesdžidi: Kambergina¹⁾, Kotlevina²⁾, Šarića, Čelebića³⁾ i Ali paše Rizvanbegovića⁴⁾. Kambergina je srušena 1916. godine, Čelebića 1959. dok su Kotlovina i Ali-paše-Rizvanbegovića davno napuštene i u trošnom su stanju. Jedino se još Šarića džamija nalazi u dobrom stanju i služi svojoj svrsi. O njoj želimo ovdje ukratko progovoriti.

Šarića džamija je situirana nadnu mahale Luka a neposredno uz istoimeni i najveći harem Mostara. Sa svojom visokom i elegantnom kamenom munarom ona ukrašava ovaj dio grada i privlači na sebe pozornost prolaznika koji iz Mostara putuju prema jugu ili sužne strane ulaze u Mostar.

O njenom postanku narodna nam predaja priča ovo: Jednom je vakif Šarić sjedio s nekim ljudima na mjestu gdje se džamija nalazi. Pošto mu se to mjesto veoma svidjelo za džamiju on odmah potraži vlasnika, nekog Bahića, i zatraži da mu to zemljište proda ili dâ u zamjenu za jedan vinograd.⁵⁾ Bahić je to odbio ali kad mu je Šarić rekao da bi tu želio džamiju sagraditi pristao je i dao ga za jedan-

¹⁾ Ovaj je mesdžid bio sagrađen na Luci neposredno uz lijevu obalu Neretve i most Mujage Komadine. Imao je uza se lijepu kamenu munaricu. Iz arhiva vakufskog povjerenstva u Mostaru (akt br. 895/09) saznajemo da ga je podigao neki Hadži Ahmed Kudrić sin Hadži Velijin prije 1633. godine. Prema narodnom predanju on je bio gutav (turski: kanbur) pa je po tome prozvan Kanberaga. Pod ovim nadimkom ostao je poznat među mostarskim svjetom tako da mu se pravo ime vremenom potpuno zaboravilo. Zatvoren je 1913. a srušen 1916. godine.

²⁾ Ovaj se mesdžid nalazi na Luci na uglu M. Tita i Čelebića ulice. Podigao ga je neki Hadži Husein Kotlo prije 1765. godine što saznajemo iz sidžila mostarskog šerifatskog suda gdje se između Kanbergine i Šarića mahale spominje Hadži Huseina Kotle mahala. (Gazi Husrevbegova biblioteka, sidžil broj 5 str. 37). Zatvoren je 1931. godine.

³⁾ Ova je džamija bila situirana na Luci na početku Tekije ulice. Imala je uza se lijeput kamenu munaru. Zatvorena je 1934. godine i njen inventar predan je tada Baba Beširovoj džamiji u Mostaru. Krov džamije se srušio 1942. a munara joj je demontirana i prenesena u Rečice, općina Čapljina, gdje je montirana uz tamošnju džamiju.

Uz njenu munaru pokopana je Fatima Kotlo, kći legatora Ahmed ef., čiji su nišani bili sačuvani sve do 1940. godine. Na temelju ovoga i na temelju naprijed navedenog most. sidžila gdje se nije Šarića mahale spominje Kotlina mahala, dâ se zaključiti da je ovu džamiju podigao spomenuti Ahmed ef. Kotlo i to prije 1765. godine. Kasnije je ovu džamiju popravio ili, možda, zavještao nešto za njeno izdržavanje neki Mustajbeg Čelebić, pa je od tada pa sve do rušenja 1959. bila poznata pod imenom Čelebića džamija.

⁴⁾ Hregegovački vezir i legator Ali-paša Rizvanbegović podigao je, pored džamija na Buni i u Stocu, još i jedan mesdžid na Luci. Sagraden je nešto prije 1847. godine što saznajemo iz njegove zakladnice koja je u originalu sačuvana.

⁵⁾ Bahić su stara mostarska muslimanska porodica koja je izumrla pred više od sto godina. Pred prečelnim zidom Šarića džamije pokopan je ponosućenih i plemenitih Hadži Ahmed ef. Bahić, koji je umro 1211. (1796.) godine. Za njega se priča da je preko 40 godina bio imam Šarića džamije.

vinograd u Bjelušinama. Na tom mjestu Šarić je odmah počeo zidati svoju džamiju.⁶⁾

Džamija je građena od tesane tenelije (vrsta miljevine) i predstavlja vrijedan spomenik sakralne arhitekture. Osnovica joj je kvadrat sa stranicom 10,30 metara. Ima 14 prozora od kojih se dva nalaze u zidu od vrata a po četiri u ostala tri zida. U interijeru se nalazi

GAVRILO SREĆ-BEGOVA BIBLIOTIKA

Sarića džamija u Mostaru

جامع شاریتش بوسنار

mihrab bez dekoracija, lijep kameni minber, čurs i mahfil u desnom krilu džamije koji drže četiri tanka kamena stupa. Kod ove džamije vrijedno je još spomenuti da joj je strop građen u imitaciji kube.

Uz desni zid prislonjena je kamena munara oktoga oblika sa jednim redom stalaktita ispod šerefe. Visoka je oko 26 metara a

⁶⁾ Ovo sam predanje čuo od um. Alage Puzića a znaju ga pričati i drugi stariji ljudi s Luke.

od ulaza do šerefe vodi stubište sa 72 kamene stepenice. Na ovoj džamiji i njenoj munari nisu nikad vršene veće adaptacije i one su do danas sačuvale svoj prvotni oblik i dimenzije.

Iznad ulaznih vrata džamije nalazi se na jednoj ploči velične 79×47 cm. uklesan natpis gradnje džamije (vid faksimil) iz koga saznajemo da je ona podignuta 1033 (1623/24) godine. Dešifrovan tekst kronograma glasi:

صاحب الميرات ابراهيم اغا او كان لطف
حسب الله خير قصد ايذوب بو درمه بسته
اعظام و سبله قيلدي بنا ابو مسجدى
مسجدى اصحاب دل اهل حقفت مهدى
چون تام اولدى ديدى هاتق ائل تاریخن

Ibrahimaga osnivač ove zadužbine, oličenje dobrote

Ljubitelj pobožnih i zaštitnik sirotinja

Ovu čvrstu gradevinu namijenio je u ime Boga za zadužbinu

S požrtvovanosti i trudom sagrađen je ovaj mesdžid

Kad je dovršen nevidljivi glas reče mu kronostih:

Mesdžid pobožnih hram ljudi istinske spoznaje

Kad po ebdžedu saberemo brojčanu vrijednost slova u kronostihu ovog natpisa, dobijemogodinu 1033. kako to proizlazi iz sljedećeg zbirja: $2 \mu = 80 + 1 \س = 60 + 1 \ج = 3 + 3 \د = 12 + 3 \ع = 30 + 3 \ا = 3 + 1 \ص = 90 + 2 \ح = 16 + 2 \ب = 4 + 2 \ل = 60 + 1 \س = 5 + 2 \ق = 200 + 1 \ت = 400 + 1 \ع = 70 = 1033$ (Počinje 14. X 1623. — 2. X 1624.)

Ova je džamija svratila na sebe pozornost i čuvenog turskog putopisca Evlije Celebije koji je kroz Mostar proputovao 1664. godine. U svome putopisu on je donio nepotpun natpis, prvi i treći stih, iznad njenih ulaznih vrata, a o samoj džamiji piše sljedeće: »Na kraju jugoistočne strane varoši nalazi se Ibrahimagina džamija. Ona je također prekrivena olovom, ima visoku kupolu a sva je našara na kamaleonskim bojama«⁷⁾) Evlija dalje navodi da je ova džamija sagrađena 1044. (1634.) godine i ako je prilikom prepisivanja natpisa izostavio slovo $\س$ i za riječi $\ص$. Da je ova džamija zaista podignuta prije 1634. godine služi nam kao dokaz i to što se Ibrahimagina (Šarića) mahala spominje u sidžilu mostarskog šerijatskog suda iz 1633. godine.

Ovoj džamiji i njenom vakifu nalazimo spomen u sljedećoj narodnoj pjesmi:

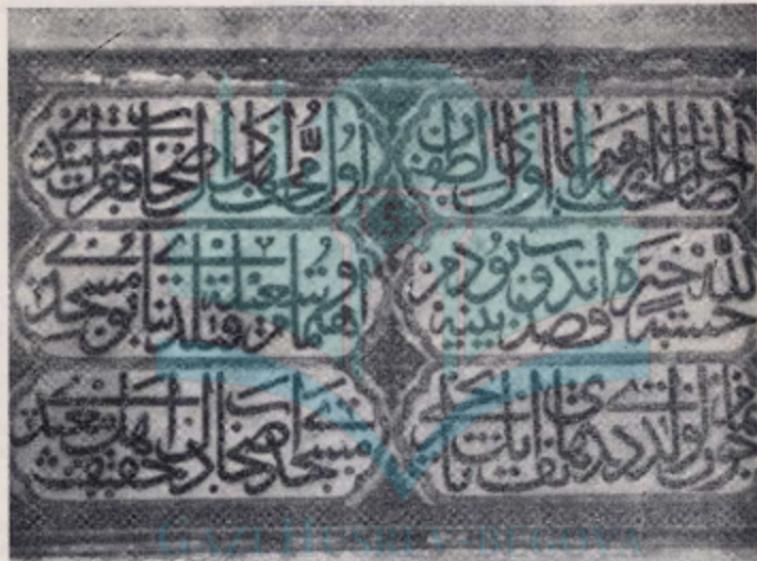
*U Šarića zelena dolama
Da j' izmjeriš pretegli bi konci
A on zlati pule po džamiji.⁸⁾*

⁷⁾ Evlija Celebija: Putopis, II, Odlomci o jugoslavenskim zemljama, preveo Hazim Šabanović, Svjetlost, Sarajevo, 1957. str. 264.

⁸⁾ Ovu sam pjesmu pribilježio od Hadži Mahmuda Hadžića iz Mostara a nekad su je pjevali seljaci iz Bekije gdje je Šarić imao ogromne posjede.

Šarići su stara i bogata muslimanska porodica iz Hercegovine, u prvoj polovini XVIII stoljeća kada su ih naslijedili Rizvanbegovići.⁹⁾ Iz ove porodice potiče nekoliko kapetana od kojih je Ismail kapetan 1154. (1741.) godine podigao jednu džamiju s kamenom munarom u Uzunovića Mahali u Stocu. Ne zna se od kada oni ovdje dajiraju kao ni to da li stoje u rodbinskoj vezi s mostarskim Šarićima.

Najstariji nama poznati Šarić iz Mostara je naprijed spomenuti Ibrahimaga o kome zasada ništa pozitivno ne znamo. Ne znamo također ni šta je on zavještao za izdržavanje svoje džamije, jer se nije

Natpis iznad ulaznih vrata Šarića džamije

أكثناه فوق باب مسجد شاريتش

sačuvala zakladnica niti kakav drugi dokumenat. Kao sigurno može se utvrditi samo to da je bio bogat čovjek i da je u svome posjedu imao dobar dio Luke što je za života sve zavještao za harem uz džamiju.

U dvorištu pred džamijom nalazi se jedan grob sa visokim sarkofagom i dva nišana bez natpisa i bez ikakvih dekoracija. Za grob se drži da je osnivač ove džamije. Na glavnom nišanu se nalazi samo uklesana godina 1051. koji odgovara 1641. po našem računanju. Ukoliko je ovo predanje tačno onda je osnivač ove džamije umro 1641. godine, dakle 17 godina nakon dovršenja svoje džamije.

⁹⁾ Hamdija Kapidžić: Stolac u XVIII vijeku, kalendar Gajret, Sarajevo, 1941 str. 127.

Pored Ibrahimage ova nam je porodica dala još jednog legatora Fatime kadunu Šarić, koja je u Mostaru podigla džamiju, mekteb i sahat kulu. Sve tri ove ustanove sagrađene su prije 1664. godine a usprav se nalaze još samo sahat kula koja ne radi od 1917. godine. Fatime kaduni Šarić i njenim ustanovama nalazimo spomen u sljedećoj narodnoj pjesmi:

Zareće se Šarića kaduna
U mahali među hanumama:
»Jest tako mi dina i imana
I onoga šehri ramazana
Sagradiću mekteb i munaru
I veliki sahat u Mostaru
Nek se čuje preko Bišća ravna
Velagića i Blagaja grada
A da nije Bišnje
Čulo bi i Nevesinje¹⁰⁾

Neki Ago Šarić istakao se kao veliki junak u borbama koje su vođene prilikom napada Stojana Jankovića na Mostar 1687. godine. Ago je umro u dubokoj starosti 1142. (1729.) godine i pokopan je kod Šarića džamije gdje mu se nišani i sada usprav nalaze.¹¹⁾

III

Prije smo istakli da nam se nije sačuvala Šarića zakladnica i da ne znamo šta je legator ostavio za izdržavanje svoje džamije. Iz sačuvanih vakuftskih proračuna saznajemo da je Šarić vahuf počev od 1878. pa do 1907. godine imao u svome posjedu jedan dućan na Luci, jedan vinograd u Bjelušinama i četiri groblja oko džamije koja zapremaju površinu od ukupno 81.845 m². Priča se da je Šarić zavještao jednu veliku livadu u Donjem Mamićima, koja je poznata pod imenom Šarića Dubrava. Kad je i na koji način ova livada otuđena od Šarićev avakufa ne zna se ali svakako prije 1878. godine.

1907. godine zavještao je Hadži Alaga Ridanović za Šarića džamiju jednu kuću na Luci i svojom zakladnicom od 11. decembra 1907. odredio da se prihod dijeli na 16 dijelova i troši u sljedeće: 4 dijela mutesveliji, 4 imamu Šarića džamije, 3 mujezinu iste, 2 za rasvjetu i 3 imamu za tri hatme.¹²⁾

Danas se u posjedu Šarića vakufa nalazi samo džamija i četiri groblja oko nje u kojima ima više lijepih i dekorisanih nišana s

¹⁰⁾ Ovu sam pjesmu pribilježio od Zinete Sukalić iz Mostara. Drugu nešto skraćenu varijantu ove pjesme pribilježio je Karl Peez u svome djelu »Mostar und sein Kulturtkreis«, Leipzig 1891, str. 33.

¹¹⁾ Junaštvo Age Šarića i napad Stojana Jankovića na Mostar obradio je naš književnik Osman Nuri Hadžić u svojoj priči Ago Šarić, koja je separatno štampana.

¹²⁾ Arhiv vakuftskog povjerenstva u Mostaru akt broj 333/1907.

natpisima.¹³⁾ Ovdje nažalost moramo konstatovati da se oni nemilosrdno iz dana u dan uništavaju. U groblju pod putom nalazi se turbe mostarskog učenjaka i muftije Mustafe Ejubovića (Šejh Juje) koje mu je 1831. godine podigao Ali-paša Rizvanbegović. U groblju Sehitluci više Sarica džamije vide se i danas temelji Opijačeve turbe koja je srušena koncem prošloga stoljeća.¹⁴⁾

Na kraju napominjemo da se u ovoj džamiji čuva jedan veoma lijep primjerak Kur'ana pisan rukom. Na zadnjem zaštitnom listu nalazi se jedna bilješka iz koje saznajemo da je ovaj primjerak za vještao za Ibrahimaga Sarica džamiju u Mostaru neki Ahmedaga, kapuaga, 1091. (1680.) godine i to pod uvjetom da se iz džamije ne smije iznositi.

POVODOM DONOŠENJA PRAVILNIKA O NOŠNJI AHMEDIJE I DRUGIH ZNAKOVA SLUŽBENIKA ISLAMSKE VJERSKE ZAJEDNICE

Problem nošenja bijele ahmedije, kao znaka vjerskog službenika postavio se pred Islamsku vjersku zajednicu kao vrlo aktuelno pitanje. Vrhovno islamsko starješinstvo već odavno je izučavalo ovo pitanje i tražilo njegovo rješenje.

Citaoci će moći da u ovom broju Glasnika IVZ pročitaju Pravilnik o nošenju ahmedija i drugih znakova službenika Islamske vjerske zajednice, kojeg je donijelo u usvojilo Vrhovno islamsko starješinstvo na svojoj sjednici od 6. maja 1962. godine. Ovim se Pravilnikom reguliše pitanja nošenja ahmedija, određuje se ko je obavezani, ko može, ko smije i ko ne može nositi bijelu ahmediju.

Kako se kod Pravilnika o nošenju ahmedija radi o jednom prilično osjetljivom pitanju, jer se u nekoliko radi o unošenju određenih izmjena u postojeće stanje, smatramo potrebnim, u vezi njegova sprovođenja objasniti izvjesne stvari, kako ne bi došlo do pogrešnog shvaćanja.

Prije svega treba znati i posve biti na čistu s tim, da nošenje bijele ahmedije kao znaka vjerskog službenika nije nikakav vjerski propis. To je jedna puka formalnost, jedna obična novotarija (bid'at) koja se kasnije pojavila u Islamu.

Mi ovim ne želimo da kažemo da je ova novotarija bila štetna i da je kao takvu treba ukinuti. Mi bi ovim htjeli da podvučemo i naglasimo

¹³⁾ Mostarski legator Hadži Ahmedaga Lakišić odredio je u svojoj zakladnici (prva dekada mjeseca redžeba 1081 — 14. XII — 23. XII 1969.) da se između ostalog, troši jedna akčka dnevno za odžavanje zida oko harema nedaleko njegove džamije u Ričini i zida oko velikog harema u Ibrahimage Sarica mahali. Iz sačuvanih proračuna vidi se da je Sarica vakuft svake godine dobivao dotaciju od Lakišića vakufta za održavanje zidova oko svojih harema. Iz ove dotacije sagradena je 1933. godine jedna soba kraj džamije, koja je povremeno služila i kao mekteb.

¹⁴⁾ Uspomena na kišnu dovu, Mearif kalendar, za 1312 (1894/95) godinu, strana 1—4.